

просторових одиниць – агроєкосистем, які формуються у сільській місцевості впродовж цивілізаційного розвитку людства [1].

Отже головною метою удосконалення АТУ має бути приведення системи адміністративно-територіального устрою у відповідність з природними механізмами формування регіонів [4]. При цьому треба виходити з припущення про можливість (у разі застосування нової схеми адміністративно-територіального устрою) відродження українського села за умови надання сільським громадам розширених прав управління власною територією.

Список використаних джерел:

1. Сонько С.П. Виживання вітчизняного села – запорука збалансованого розвитку України (роздуми напередодні адміністративно-територіальної реформи). Всеукраїнська науково-практична конференція *«Завершення декади ООН з освіти для збалансованого розвитку: що зроблено в Україні?»*. 12 грудня 2015 р. м. Київ. Всеукраїнська екологічна ліга. За ред. Т.В.Тимочко. К.:Лібра. С. 14-17.
2. Сонько С.П., Голубкіна О.М. Вплив глобалізаційних процесів на самоорганізацію та саморозвиток регіонів. Регіональна бізнес-економіка та управління. № 3(27). Вінниця : «Вінпринт», 2010. С.35-43.
3. Сонько С.П., Голубкіна О.М. Європейський досвід, механізм та об'єктивні причини реформування адміністративно-територіального устрою в Україні. Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин. Ч.1. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Умань: Видавець «Сочинський», 2011. С.91-94.
4. Сонько С.П., Зозуля І.О. Екологічно збалансовані агроєкосистеми – запорука сталого розвитку. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2024. Вип. 41. С. 57-69. <https://doi.org/10.26565/1992-4224-2024-41-04>
5. Сонько С.П. Реформування адміністративно-територіального устрою на принципах ноосферного розвитку. Матеріали IX Всеукраїнських наукових Таліївських читань. Харків, 2013, ХНУ ім. В.Н. Каразіна. С. 159-161.
6. Сонько С.П. Сільська місцевість та новий адміністративно-територіальний устрій України. Стан та проблеми розвитку національної економіки в умовах перманентних кризових явищ. Кол. моногр під ред. д.е.н., проф. О.О.Непочатенко. Умань : Вид.-поліграф.центр «Візаві», 2015. С.71-79.
7. Sonko S.P. Man in Noosphere: Evolution and Further Development. Philosophy and Cosmology, Vol. 22. *The Academic Journal*. 2019. 51-75. <https://doi.org/10.29202/phil-cosm/22/5>

СУЧАСНИЙ СТАН ВОДОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ШЕПТИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Войтків П.С., Іванов Є.А., Дзядик П.М.

Львівський національний університет імені Івана Франка

petro.voytkiv@lnu.edu.ua, yevhen.ivanov@lnu.edu.ua, pavlo.dziadyk@lnu.edu.ua

The water management land use of the Sheptytska community was examined for the first time. In general, there are signs of significant anthropogenic impacts on the state of this land use, especially from the mining industry. The result of this activity has led to: pollution of land, soil, and groundwater with mine waste, industrial and domestic waste; subsidence of territories and artificial flooding of lowlands and swamps; alienation of areas of these resources for other types of land use. The current state of water management land use and changes in its structure

have been studied and analyzed. Measures to improve and stabilize water management land use have been identified.

Key words: *water management land use, territorial community, wetland resources, categories of land users and owners.*

На використання земельних ресурсів Шептицької територіальної громади Львівської області чинить значне антропогенне навантаження. Тривожить як забруднення повітряного та водного середовища, так і земель, ґрунтів і ґрунтових вод породами відвалів шахт, промисловими і побутовими відходами. Гостро стоїть проблема просідання земної поверхні на підроблюваних територіях, що приводить до штучного обводнення понижень і заболоченості. В цілому сучасний стан земель у різних її частинах змінюється від задовільного до критичного. Окремим пунктом щодо використання земель слід виділити водогосподарське землекористування, яке в межах громади має негативні проблеми: забруднення поверхневих і підземних вод; скидання шахтних відходів у водойми; прориви водопровідних і каналізаційних труб в містах; заболочення території біля річок Солокія та Західний Буг; відчуження значних площ водно-болотних ресурсів під інші типи землекористування тощо. Саме тому актуальним вважаємо вивчення та аналіз сучасного стану водогосподарського землекористування та виділення необхідних заходів, які повинні його покращити й стабілізувати.

Дослідження сучасного стану земельних ресурсів адміністративних утворень Шептицького (колишнього Червоноградського) району подано у працях [1-5, 7]. Вивченню сучасного стану водогосподарського землекористування в межах громади не приділялося належної уваги. Метою дослідження є встановлення сучасного стану водогосподарського землекористування у громаді. Об'єктом дослідження є її водно-болотні ресурси.

Шептицька територіальна громада (назва 3 жовтня 2024 р.) розташована у північній частині Львівської області у межах Шептицького району. Згідно із фізико-географічним районуванням [4, 6, 9], громаду поділено по р. Західний Буг на дві фізико-географічні країни: Західно- і Східноєвропейську рівнини. Північна частина громади є у Західноукраїнській провінції широколистяних лісів, а південна – у Поліській провінції зони мішаних лісів. В межах громади виділено три природні області (у дужках відповідні райони): Люблінська (Сокальське пасмо), Бузьке Мале Полісся (Ратинське Полісся) і Стирське Мале Полісся (Радехівське окраїнне Полісся).

У структурі земельного фонду Шептицької громади найбільші площі зайняті сільськогосподарські землі, а саме 11 917,03 га (52,24 %). Площа лісів становить 6 191,83 га (27,14 %), забудованих земель – 3 320,53 га (14,56 %), водно-болотних угідь – 1 204,30 га (5,28 %) [4, 7].

Результати дослідження. Водогосподарське землекористування є типом використання земельних ділянок, що зайняті річками, озерами, водосховищами, ставами, болотами, прибережними захисними смугами вздовж водних об'єктів, гідротехнічними, водогосподарськими спорудами та каналами, береговими смугами водних шляхів, з метою раціонального використання вод для потреб населення і галузей економіки, відтворення водних ресурсів, охорони вод від забруднення, засмічення та виснаження [8].

Територія громади добре забезпечена водно-болотними ресурсами. Через її простір протікає потужна р. Західний Буг, з притоками Солокія, Болотня і Рата. Площа цих ресурсів складає 1 204,33 га, або 5,28 %, а у Шептицькому районі – 9 325,43 га, або 3,11 %. Однак саме забезпечення цими ресурсами по окремих адміністративних складових громади різняться. Центральна частина громади найбільше забезпечена цими ресурсами, у Межирічанському окрузі – 463,62 га, або 15,26 %. Менші площі маємо в межах територій Сілецького (278,26 га, 3,72 %) і Волсвинського (181,90 га, 6,92 %) округів. Найменше цих земель маємо у межах Поздимирівського (97,79 га, 3,51 %) округу (рис. 1).

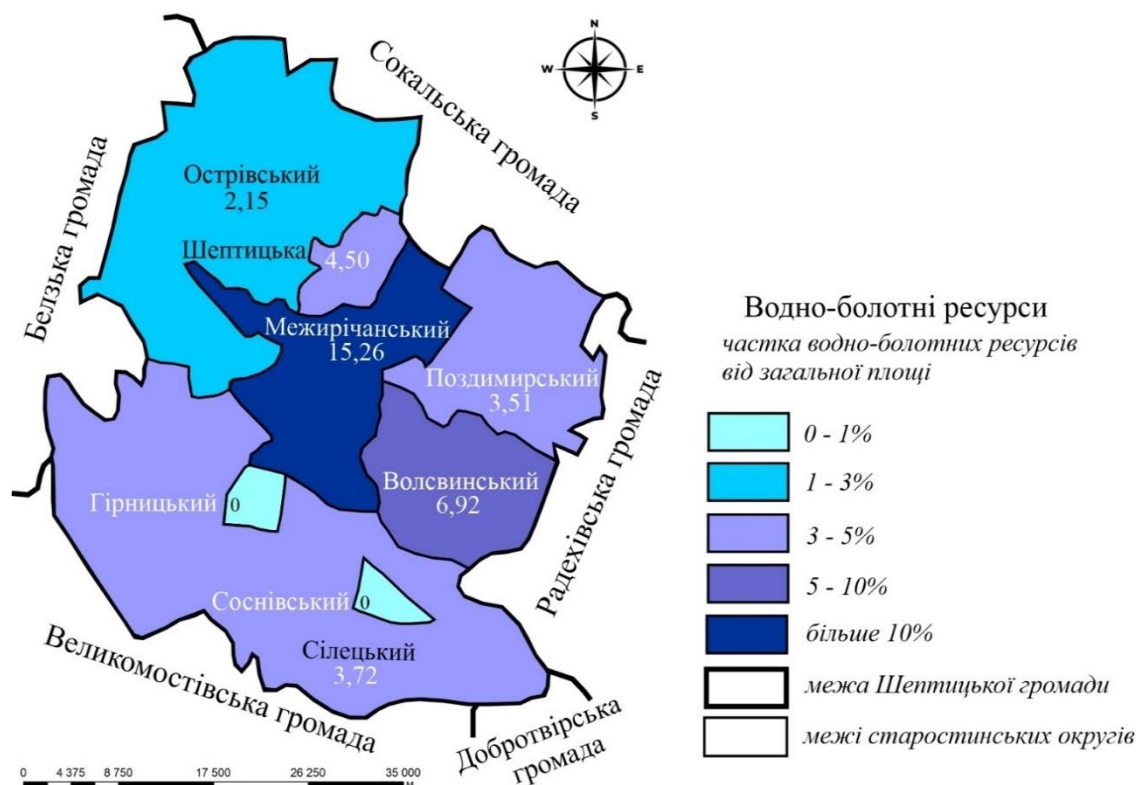

Рис. 1. Розподіл водно-болотних ресурсів у Шептицькій територіальній громаді

Серед водно-болотних ресурсів переважає категорія «Води», яка в межах громади має площу 778,97 га, або 64,68 %. Серед адміністративних утворень громади, найбільші площі представлені у Межирічанському окрузі (262,16 га, 56,55 %), найменші – в Поздимирівському окрузі і Шептицькій міській раді, відсутні – в Гірницькому і Соснівському округах. Самі ж заболочені землі на території громади займають менші площі, які займають 425,36 га, або 35,32 %.

В категорії «Води» переважають штучні водотоки (табл. 1). Зокрема їх площа в межах громади становить 244,85 га. Найбільші їх площі представлені у Сілецькому (88,16 га) та Острівському округах, найменші – Шептицької міської ради. Природні водотоки за площею займають менші території. Зокрема, на території громади їх площі складають 237,06 га. Найбільше їх на території Межирічанського (77,30 га), Сілецького і Волсвинського округів. Третє місце займають озера та прибережні замкнені водойми, площа яких складає 236,00 га. Вони присутні в межах Межирічанського і Волсвинського округів. Ще менші площі займають штучні водосховища (51,00 га), і головно представлені в межах Шептицької міської ради. Найменші площі займають ставки, площа яких складає всього 9,06 га і присутні вони лише в межах Межирічанського округу.

Окрім аналізу структури водно-болотних ресурсів важливим пунктом водогосподарського землекористування є вивчення та аналіз розподілу цих ресурсів за категоріями землекористувачів і землевласників (табл. 2).

Таблиця 1

Водно-болотні землі Шептицької територіальної громади, га [10]

Адміністративні утворення	водно-болотні ресурси	води	у тому числі під					відкриті заболочені землі
			природними водотоками	штучними водотоками	озерами, водоймами	ставками	водосховищами	
Шептицька громада	1 204,33	778,97	237,06	244,85	236,00	9,06	51,00	425,36
Шептицька рада	80,00	80,00	39,30	1,70	0	0	39,00	0
Гірницький округ	0	0	0	0	0	0	0	0
Соснівський округ	0	0	0	0	0	0	0	0
Волсвинський округ	181,90	146,20	42,00	30,60	73,60	0	0	35,70
Межирічанський округ	463,62	262,16	77,30	38,30	137,50	9,06	0	201,46
Острівський округ	102,76	97,96	25,46	57,30	3,20	0	11,00	4,80
Сілецький округ	278,26	138,86	50,00	88,16	0,70	0	0	139,40
Поздимирський округ	97,79	53,79	3,00	28,79	21,00	0	1,00	44,00

Таблиця 2

Розподіл водно-болотних ресурсів Шептицької територіальної громади за категоріями користувачів, га [10]

Категорії землекористувачів, землевласників	Шептицька рада	Соснівський округ	Гірницький округ	Волсвинський округ	Межирічанський округ	Острівський округ	Поздимирський округ	Сілецький округ	Шептицька громада
Громадяни	0	0	0	0	<u>10,04</u> 2,16	0	0	0	<u>10,04</u> 0,83
Промислові та інші підприємства	0	0	0	0	0	<u>11,00</u> 10,70	0	0	<u>11,00</u> 0,91
Підприємства транспорту та зв'язку	<u>0,20</u> 0,25	0	0	0	0	0	0	0	<u>0,20</u> 0,02
Лісогосподарські підприємства	0	0	0	<u>20,00</u> 11,00	<u>19,00</u> 4,10	0	<u>50,00</u> 51,13	<u>150,00</u> 53,91	<u>239,00</u> 19,85
Водогосподарські підприємства	0	0	0	<u>38,00</u> 20,89	<u>75,00</u> 16,18	<u>34,80</u> 33,87	0	<u>54,60</u> 19,62	<u>202,40</u> 16,81
Землі запасу	<u>79,80</u> 99,75	0	0	<u>123,90</u> 68,11	<u>359,58</u> 77,56	<u>56,96</u> 55,43	<u>47,79</u> 48,87	<u>73,66</u> 26,47	<u>741,69</u> 61,58
Всього земель	<u>80,00</u> 100	0	0	<u>181,90</u> 100	<u>463,62</u> 100	<u>102,76</u> 100	<u>97,79</u> 100	<u>278,26</u> 100	<u>1204,33</u> 100

Серед категорій переважає категорія «землі запасу та землі передані у власність і постійне користування», якій надержить 61,58 %, або 741,69 га. Найбільша площа користувачів цієї категорії є в межах Межирічанського (359,58 га, 77,56 %) округу, а найменше – в межах Соснівського і Гірницького округів – відсутні. Значно менше займають інші категорії. Зокрема, категорії «лісогосподарські підприємства» належить 19,85 %, або 239,00 га. Найбільше вона представлена у Сілецькому окрузі. Менші площі належать категорії «водогосподарські підприємства» – 202,40 га, або 16,81 %. Дуже малі

площі займають категорії «промислові та інші підприємства» (11,00 га, 0,91 %) і «громадяни» (10,04 га, 0,83 %).

Висновки. Водогосподарське землекористування у межах Шептицької громади Львівської області є екстенсивним і має виражені риси антропогенних впливів. Тут протікає р. Західний Буг та декілька інших річок, знаходяться озера, ставки та заболочені землі. Територія громади не рівномірно забезпечено водно-болотними ресурсами, переважає категорія «води» (778,97 га, 64,68 %) і дещо менше заболочені землі (425,36 га, 35,32 %). Найбільше користувачів земель водного фонду належать категорії «землі запасу та землі передані у власність і постійне користування» (61,58 %), менше – категоріям «лісгосподарські підприємства» (19,85 %) та «водогосподарські підприємства» (16,81 %).

Серед заходів для покращення водогосподарського землекористування пропонуємо: 1) зміну політики екстенсивного використання водно-болотних земель; 2) використання їх в туристичних і рекреаційних цілях; 3) накладання штрафів за їх несанкціоноване забруднення; 4) ліквідування, не допущення та штрафування за утворення стихійних сміттєзвалищ на прилеглих територіях.

Список використаних джерел:

1. Войтків П. С., Волос Ю. Я. Сучасний стан сільськогосподарського землекористування у Червоноградському районі Львівської області. Шості Сумські наукові географічні читання: зб. матер. Всеукр. наук. конф. Суми. 2021. С. 51-58.
2. Войтків П. С., Гурський Р. Р. Сучасний стан та використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення Червоноградського району Львівської області. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід*: матер. XVI міжнарод. конф. Львів, 2022. С. 60-65.
3. Войтків П. С. Іванов Є. А., Дзядик П. М. Сучасний стан лісових ресурсів Червоноградського району Львівської області. Професор Ольга Заставецька – вчена, педагог, організатор географічної науки (до 70-ої річниці від дня народження вченої): зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Тернопіль, 2023. С. 163-169.
4. Войтків П., Іванов Є., Дзядик П. Лісгосподарське землекористування в межах Шептицької територіальної громади Львівської області. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації*: матер. міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф. Переяслав, 2025. Вип. 113. С. 13-16.
5. Войтків П. С., Іванов Є. А., Телегуз О. Г. Оцінювання ступеня порушення рівноваги в агроландшафтах Червоноградського району Львівської області. Scientific Collection «InterConf+», 28 (137): Proceed. of the 7th Internat. Scien. and Pract. Conf. «Theory and Practice of Science: Key Aspects» (December 19-20, 2022; Rome, Italy), 2022. P. 206-215.
6. Геоекологія Львівської області: монографія. За ред. Є. Іванова. Львів : Простір-М, 2021. 606 с.
7. Дзядик П. М., Войтків П. С. Сучасний стан та використання земель сільськогосподарського призначення в межах Червоноградської територіальної громади. *Горизонти ґрунтознавства*: зб. матер. IV наук. конф. Вип. 4. Львів, 2024. С. 18-25.
8. Паньків З. П. Система класифікаційних категорій землекористування. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2011. Вип. 39. С. 260-266.
9. Природні ресурси Львівщини / Матолич Б. М., Ковальчук І. П., Іванов Є. А. та ін. Львів : ПП Лукашук В. С., 2009. 120 с.
10. Фондові матеріали Головного управління Держгеокадастру у Львівській області. Львів, 2021-2024.